

نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای

علی دارابی^۱

هادی ابراهیمی (نویسنده مسئول)^۲

چکیده

دیپلماسی رسانه‌ای، یکی از شاخه‌های اصلی فعالیت‌های دستگاه دیپلماسی است که از آن در جهت ارتقاء سیاست خارجی کشورها استفاده می‌شود. با استفاده از این ابزار، دیپلمات‌ها و سیاستمداران می‌توانند نیات و مقاصد خود را به‌عنوان دیپلماسی، مورد محک و در معرض چالش‌های دیپلماتیک قرار دهند. در همین خصوص، هدف این پژوهش تدوین الگوی مفهومی نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای بود. این پژوهش از نوع پژوهش‌های کیفی بود که با استفاده از رویکرد مبتنی بر نظریه داده‌بنیاد انجام شد. جامعه آماری شامل متخصصان و صاحب‌نظران در زمینه علوم سیاسی، رسانه، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی و اعضاء هیئت علمی دانشگاه‌های استان مازندران بود که با رویکرد نمونه‌گیری هدفمند، تعداد ۱۷ نفر به‌عنوان مشارکت‌کنندگان در پژوهش انتخاب شدند. داده‌ها به روش مصاحبه با روش هدایت کلیات و به‌صورت نیمه‌ساختار یافته گردآوری شد. اعتبار و روایی داده‌ها به روش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان غیرشرکت‌کننده در پژوهش تأیید شد. نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای در دو مقوله محوری، بُعد درونی (ولایت‌مداری، کرامت انسانی، وحدت و همبستگی ملی، خودکفایی و استقلال اقتصادی، نگرش فراجناحی، حفظ یکپارچگی سیاسی، هویت ملی و انسجام ملی) و بُعد بیرونی (اقتدار و امنیت ملی، نقش‌آفرینی جهانی، اخلاق سیاسی، قدرت دفاعی و نظامی، جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه و تقویت گفتمان مقاومت)، تحلیل و مدل نهایی بر اساس آن ارائه شد.

کلید واژگان: مکتب سلیمانی، دیپلماسی رسانه‌ای، نظریه داده‌بنیاد، بالندگی.

مقدمه

پس از شهادت سردار رشید اسلام سپهبد قاسم سلیمانی، رهبر معظم انقلاب فرمودند «نباید به شهید سلیمانی به‌عنوان یک فرد نگاه کرد باید حاج قاسم را به‌چشم یک مکتب، یک راه و یک مدرسه درس‌آموز نگاه کنیم.» (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۲۷ دی ماه ۱۳۹۸)، در همین راستا، پژوهش پیش‌رو به نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، می‌پردازد.

در جهان کنونی مرزهای سیاسی به‌شدت نفوذپذیر شده‌اند و دولت‌ها این توانایی را یافته‌اند در جهت نیل به مقاصد خود، ملت‌های دیگر را سهل‌تر از گذشته تحت تأثیر قرار دهند. از این‌رو، برای تسلط بر دیگران، تنها قدرت نظامی یا اقتصادی تعیین‌کننده نهایی نخواهند بود بلکه در کنار این منابع قدرت، منابع دیگری هم مورد استفاده قرار می‌گیرند، منابعی که هر چند در نگاه اول، بیشتر جنبه فرهنگی یا هنری را تداعی می‌کنند اما در واقع، می‌توان از آن‌ها به‌عنوان منبع قدرت یاد کرد (سیمبر و همکاران، ۱۳۹۵). از جهتی، امروزه، سرعت نفوذ ارتباطات در بخش‌های مختلف، به اندازه‌ای است که نمی‌توان آن‌را نادیده انگاشت و بدون توجه به آن، رهیافت خود را در حوزه‌های متفاوت، تدوین و به‌کار گرفت. گرچه هنوز دهکده جهانی مارشال مک‌لوهان^۱ کاملاً جایگزین دولت-ملت نشده است، اما دهکده‌های امروزی به مدد محیط رسانه‌ای نوین، چنان به‌هم مرتبط شده‌اند که عصر دولت-ملت‌ها به‌عنوان مبنای دیپلماسی، کمتر و کمتر قابل تشخیص است (رستگار و همکاران، ۱۳۹۷)، به طوری که اکنون، بخش مهمی از توان و قدرت استراتژیک کشورها در توان و استعداد دیپلماسی رسانه‌ای^۲ آن‌ها نهفته است. دیپلماسی رسانه‌ای به‌عنوان بعد نفوذگر از ابعاد دیپلماتیک کشورها، چرخ‌های سنگینی از دیپلماسی و سیاست خارجی کشورها را به‌چرخش درمی‌آورد. مادام که رسانه‌ها مسئول به‌چرخش در آمدن ایده‌های دیپلماتیک و سیاست خارجی و ترویج سیمای خاصی از کشورها و جوامع هستند و تا زمانی که افکار و اعمال مردم تحت تأثیر و نفوذ واقعیت‌های ساخته‌شده مستتر در این ایده‌ها قرار دارند، رسانه‌های جهانی در بازی قدرت دیپلماتیک سهیم‌اند، همین‌طور در شکل‌گیری گفتمان‌های دیپلماتیک رسانه‌ای، واقعیت‌های درون‌گفتمان‌ها و تصویرسازی از آن‌ها که به‌منظور زمینه‌سازی‌هایی برای کسب ثروت، افزایش قدرت و ارتقاء پرستیژ دیپلماتیک انجام می‌شوند.

1. McLuhan

2. Media diplomacy

فضایی که در آن، پیشبرد سیاست‌ها بیش از پیش به میزان تاثیرگذاری تاکتیک‌ها و فراتاکتیک‌های خبری و رسانه‌ای وابسته شده است. چنان‌که هر اندازه این تاکتیک‌ها، فراتاکتیک‌ها و پوشش‌های خبری هوشمندتر، پر قدرت‌تر و تاثیرگذارتر طراحی و منتشر شوند، چرخ‌های سیاست داخلی و سیاست خارجی روان‌تر می‌چرخد. بنابراین، دیپلماسی رسانه‌ای را با تاثیرات بی‌نهایت گسترده به صورت کلی، کاربری رسانه‌ها از سوی رهبران و دیپلمات‌ها به منظور تحلیل و پیشبرد دیپلماسی و سیاست خارجی، توصیف می‌کنند که به طور ویژه امتداد دیپلماسی و سیاست خارجی هر کشور با هر نظام رسانه‌ای و در هر نظام سیاسی-حاکمیتی است. دیپلماسی رسانه‌ای موفق با برد انتشار جهانی بالا؛ بخشی از قدرت دیپلماتیک و توان سیاست خارجی کشورها را به تصویر می‌کشاند (خرازی‌آذر، ۱۳۹۴) که شامل استفاده از رسانه‌ها توسط رهبران به منظور بیان منافع خود در مذاکرات، اعتمادسازی و بسیج عمومی از توافقات می‌شود. دیپلماسی رسانه‌ای از طریق فعالیت‌های متعدد در رسانه‌های عادی و ویژه پیگیری می‌شود، که این فعالیت‌ها شامل کنفرانس‌های مطبوعاتی، مصاحبه‌ها، دیدار سران حکومت‌ها و میانجی‌گران در کشورهای رقیب و رویدادهای رسانه‌ای برانگیزاننده است که برای گشودن عصر جدید در روابط متقابل سازماندهی می‌شود (اسماعیلی، ۱۳۸۸). رسانه‌های جهانی به ویژه رسانه‌های گفتمان‌ساز و جریان‌ساز جهانی، عملکردهای بسیار متنوعی را تا به امروز به صحنه سیاست و سیاست خارجی کشانده‌اند. آن‌ها بیش از هر چیز امکان بازی‌های متنوعی را در صحنه سیاست داخلی، دیپلماسی و سیاست خارجی برای رهبران، سیاستگذاران، مقامات و دیپلمات‌ها فراهم آورده‌اند. این رسانه‌ها در عین آن‌که گاهی محدودیت‌هایی را به رهبران، مقامات و دیپلمات‌ها تحمیل می‌کنند؛ در عین حال فرصت‌ها و امکانات شگفت‌انگیزی را برای پیشبرد مقاصد خود و کشورهای‌شان در اختیار آن‌ها قرار داده‌اند (خرازی‌آذر، ۱۳۹۴).

امروزه، قدرت معنایی جمهوری اسلامی ایران، تمام مرزهای جغرافیایی و فکری جهان را درهم نوردیده است. پشت این قدرت، اراده مجاهدانی وجود دارد که در ساخت درونی و فکری آنان يك مکتب نیرومند و نورانی جلوه‌گری می‌کند و آنان را هم‌تراز بزرگ‌ترین عارفان، عالمان و فیلسوفان جهان اسلام قرار داده است. آنان می‌گویند: «سلاح، شرط لازم برای يك دفاع مؤمنانه، اما کافی نیست» پشت سلاح‌هایی که در ایران برای جنگ‌های نامتقارن ابداع شده است، افرادی چون شهید سلیمانی روی ماشه قرار دارند که امکان هر نبرد پیش‌دستانه و حتی بازدارنده را گرفته

است. آن‌ها می‌گویند: «مکانیزم ماشه در ایران به‌روز، به‌ساعت و حتی به‌لحظه فعال است» لذا تصور يك نبرد سخت حتی در خواب، آن‌ها را آزار می‌دهد (انبارلویی، ۱۳۹۹). مقامات امریکایی در ساعت ۱:۲۰ بامداد ۱۳ دی ۱۳۹۸ دستور شلیک به نماد انسانی مقاومت را صادر کردند. حاج قاسم سلیمانی به إحدى الحُسَینِ منتخب خود یعنی شهادت رسید. تشییع پیکر او به بزرگترین تشییع جنازه تاریخ تبدیل شد. پیر و جوان با هر پوشش و سلیقه، در هر شهر و روستا، از هر طبقه و صنف، در هر سوی جغرافیای سیاست داخلی به صحنه آمدند و فریاد زدند: «ما همه قاسم سلیمانی هستیم»، نه تنها چیزی از نیروی قدس سپاه و جبهه مقاومت کم نشد، بلکه خون حاج قاسم چونان سرمایه انسانی و معنوی بزرگی که از زمین به آسمان پاشیده شود، فدیهای برای بیداری فطرت جوان‌ها شد (حیدری، ۱۳۹۹) که پس از گذشت يك سال، هم‌چنان مثل نوری در سپهر سیاست ایران و جهان می‌درخشد و پژوهشکده‌های سیاسی و دانشگاه‌های نظامی جهان در مورد نحوه شکل‌گیری قدرت بلامنازع نظامی ایران و پدیدآوردگان این قدرت، بر شهید قاسم سلیمانی به عنوان اسم رمز اصلی این قدرت، تمرکز یافته است. شخصیتی که بیش از ۴۰ سال در کوران جنگ هشت‌ساله و سپس در نبردهای خط مقدم مقاومت علیه رژیم اشغالگر قدس و سپس در عراق و سوریه در نبرد با داعش شکل گرفت. ناظران جهان در حیرت هستند او چگونه با دست خالی کار را در جوانی از فرماندهی يك لشکر شروع و در نهایت در سپاه قدس در مقام فرماندهی ده‌ها لشکر جان‌برکف در برابر شرورترین انسان‌های معاصر ایستاد و پیروز شد. آن مرد آسمانی به‌گونه‌ای زیست که تبدیل به مکتب شد تا مردی تمام ناشدنی در امتداد تاریخی تحول‌آفرین باشد (رودگر، ۱۳۹۹). بی‌تردید، دال مرکزی گفتمان شهید قاسم سلیمانی، ولایت فقیه و شخص ولی فقیه است. دال‌های پیرامونی آن، انقلاب اسلامی و نظام جمهوری اسلامی است. يك مکتب تمام‌عیار و يك منظومه فکری و حتی منظومه عملی که در آن، فعل سلیمانی بیش از قول سلیمانی دیده می‌شود و جاذبه و سرّ این مکتب در همین حقیقت نهفته است. لذا، در راستای تبیین ابعاد نظری مفهوم مکتب سلیمانی که توسط رهبر معظم انقلاب اسلامی در توصیف جایگاه رفیع سردار شهید قاسم سلیمانی بیان شده است، سوال اصلی در پژوهش حاضر این است که نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای چگونه است؟

مبانی مفهومی و نظری

نظریه‌های مربوط به تأثیر رسانه‌ها بر سیاست خارجی در دو جهت عمده تکامل یافته‌اند؛ نخست آن‌که، این نظریه‌ها از اعتقاد به اثر زیاد رسانه‌ها بر مخاطبان به اثرات محدود تغییر موضع داده‌اند. دوم آن‌که، به جای تلقی مخاطب به عنوان منفعل، به فعال بودن مخاطب در دریافت و تفسیر پیام رسانه‌ها اشاره کرده‌اند. در ارتباطات سیاسی، علاوه بر پذیرش این دو نظریه، به توسعه دیدگاه‌های نظری برای توضیح رابطه رسانه‌های خبری و سیاست نیز پرداخته‌اند. با این وجود، این نظریه گاه رسانه‌ها را تأثیرگذار دانسته (نظریه سی. ان. ان.^۱) و گاه از تأثیر سیاست بر رسانه‌ها (نظریه تولید موافقت، نظریه نخبگان و نظریه تعاملی نخبگان و رسانه‌ها) سخن به میان آورده است و این در حالی است که امروزه تکنولوژی‌های نوین ارتباطات و اطلاعات، گستره دیپلماسی و سیاست خارجی را به تحریریه روزنامه‌ها، شبکه‌های اینترنتی، تلویزیون‌ها و رادیوهای جهانی کشانده است (رستگار و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۷).

الف- تأثیر رسانه بر سیاست (نظریه سی. ان. ان.): این نظریه معتقد است که رسانه‌های خبری می‌توانند در مواقع رخداد فجایع و بحران‌های انسانی، حکومت را تکان دهند و در جهت مداخله در این بحران‌ها به حرکت وا دارند. به‌عنوان مثال، پوشش خبری سرکوب اعتراض دانشجویان در میدان تیان‌آن‌من پکن توسط حکومت چین در سال ۱۹۸۹، که توسط سی. ان. ان.، انجام گرفت موید این نظریه می‌باشد. رسانه‌ها با دفاع از سیاست خارجی و با ارزش‌گذاری و ارزش‌سازی، القاء پیام و برجسته‌سازی، نسبت به مشروعیت‌بخشی به سیاست‌های حکومتی و رساندن پیام‌های دست‌اندرکاران دیپلماسی کشورها به افکار عمومی جهانی، نقش توجیه‌گر دولت را در عرصه سیاست خارجی ایفا می‌نمایند. در این نقش، آن‌ها اشاعه‌دهنده فرهنگ، عقاید، آراء و تبلیغ‌کننده ایدئولوژی و ایده‌های سیاست خارجی کشورها هستند. با این وجود، به نظر می‌رسد که مطرح‌شدن این نظریه در سال‌های اخیر و به‌ویژه توانایی آن در تأثیرگذاری بر سیاست‌های دفاعی و خارجی، توجه سیاستمداران، ژورنالیست‌ها و اندیشمندان را به خود جلب کرده است. این جذابیت بیشتر ریشه در نقش رسانه‌ها به عنوان مهم‌ترین واسطه قدرت در سیاست دارد (صالحی امیری، ۱۳۸۷: ۱۴-۱۱).

1. Cable News Network (CNN)

ب- تأثیر سیاست بر رسانه: این نظریه خود دارای ابعادی است که در ادامه به شرح هر یک پرداخته می‌شود (رستگار و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۸):

ب-۱. نظریه تولید موافقت: در این نظریه، رسانه‌های خبری به جای آن‌که بر سیاست تأثیر بگذارند و یا به انتقاد از حوزه قدرت پردازند، پوشش خبری خود را به گونه‌ای سامان می‌دهند که برای تصمیمات سیاسی، موافقت مخاطبان (توده مردم) را جلب کنند. بررسی‌ها نشان می‌دهند که پوشش خبری رسانه‌های آمریکا طی دوره‌های بحرانی به گونه‌ای بوده است که نه تنها در جهت نقد سیاست‌های رسمی حکومت نبوده است، بلکه به تولید موافقت برای آن سیاست پرداخته‌اند. مانند پوشش خبری فعالیت‌های هسته‌ای ایران، حمله نظامی به عراق و افغانستان از جمله مواردی است که می‌توان برای این نظریه برشمرد.

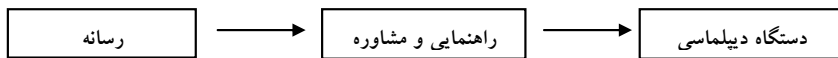
ب-۲. نظریه تولید موافقت برای مقامات اجرایی: این نظریه بیانگر آن است که چگونه رسانه‌های خبری در نحوه پوشش خبری خود به گونه‌ای عمل می‌کنند که از تصمیمات مقامات اجرایی کشور حمایت کنند. اگر حادثه مورد نظر مربوط به مقامات اجرایی کشور نباشد طور دیگری با آن برخورد خواهد شد. به عنوان مثال می‌توان از کشتار مردم عراق نام برد که رسانه‌های آمریکا آن را به صورت محدود پوشش می‌دادند. ولی در حوادث پس از انتخابات سال ۸۸ در ایران به شدت به پوشش خبری تمامی ابعاد می‌پرداختند. زیرا در مورد اول، مسئله مربوط به مقامات اجرایی آمریکا بود ولی در مورد دوم، مسئله به مقامات ایران مربوط بوده است.

ب-۳. نظریه تولید موافقت برای نخبگان: مطابق این نظریه باید دو اصطلاح در نظریه تولید موافقت مقامات اجرایی انجام داد و آن را تعدیل کرد؛ نخست، رسانه‌های خبری تنها به تولید موافقت برای مقامات اجرایی کشور نمی‌پردازند، بلکه به تولید موافقت برای نخبگان شامل مقامات اجرایی و غیراجرایی نیز می‌پردازند. دوم، تحت برخی شرایط، رسانه‌ها نه تنها به تولید موافقت نمی‌پردازند، بلکه صبیغه انتقادی نیز به خود می‌گیرند. به نظر بعضی از پژوهشگران در شرایط مختلف سیاسی، عملکرد و تأثیر رسانه‌های خبری متفاوت خواهد بود. آنان سه وضعیت را در این خصوص ترسیم می‌کنند؛ الف- وفاق کامل بین نخبگان؛ ب- عدم وفاق بین نخبگان و ج- انحراف و انتقاد از سیاست. در وضعیت «الف» هنگامی که نوعی وفاق نسبی بین نخبگان درباره مسائل مهم سیاسی وجود دارد، پوشش رسانه‌های خبری در جهت تولید موافقت برای تصمیمات آن‌ها خواهد بود. در وضعیت «ب» هنگامی که بین سیاستمداران و نخبگان بر سر یک مسئله سیاسی اختلاف نظر وجود دارد، آن‌گاه رسانه‌های خبری

می‌توانند به انتقاد بپردازند و بر سیاست تأثیر بگذارند. به عنوان مثال جنایت اسفبار زندان ابوغریب هنگامی بر ملاء شد و رسانه‌های خبری به انتقاد از آن پرداختند که بوش مخالفانی در میان اعضای کنگره پیدا کرد، زیرا عده‌ای با نزدیک شدن به پایان دوره اول ریاست جمهوری بوش درصدد انتقاد از وی بودند. در وضعیت «ج» رسانه‌ها می‌توانند به رغم وفاق نسبی نخبگان سیاسی، به انتقاد بپردازند و از نظر و مواضع سیاسی نخبگان انحراف جویند. در چنین شرایطی رسانه‌ها می‌توانند به عنوان رکن چهارم دموکراسی عمل کنند (رستگار و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۹).

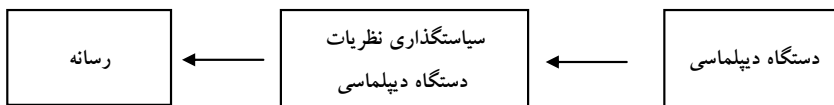
ب-۴. **نظریه تعاملی رسانه‌ها و قدرت:** این نظریه معتقد است که باید جریانی دوسویه میان پوشش رسانه‌های خبری و قدرت سیاسی شکل بگیرد. در واقع نظریه تولید موافقت، نظریه‌ای یک جانبه است و به تعامل و دوجانبه بودن رابطه رسانه‌های خبری و سیاست توجه ندارد. باین حال، این تأثیرپذیری کاملاً انفعالی نیست زیرا کار رسانه‌ها صرفاً انعکاس آینه‌وار وقایع نیست، بلکه حقیقت آن است که رسانه‌ها با تأثیرپذیری از یکی از طرفین، از طریق نوعی قالب‌دهی، واقعیت را بازسازی می‌کنند و به مخاطبان خود ارائه می‌کنند. در واقع رسانه‌ها به طرز بی‌روایت واقعیت می‌پردازند که با انعکاس آینه‌وار آن متفاوت است. از سوی دیگر، باید به یک مسئله مهم پرداخت و آن عدم قطعیت سیاست‌هاست. به بیان دیگر، سیاست‌های یک حکومت همیشه روشن و قطعی نیست و در این هنگام رسانه‌ها می‌توانند نقش جدی‌تری داشته باشند و سیاست‌ها به قدر کافی از صراحت و قطعیت برخوردار باشند، باید منتظر تأثیرپذیری رسانه‌ها از نخبگان باشیم. اما هنگامی که بین نخبگان، وفاق وجود ندارد و سیاست‌ها هم از صراحت و قطعیت کافی برخوردار نیست، امکان تأثیرگذاری رسانه‌ها بر سیاستمداران بیشتر خواهد بود (صالحی‌امیری، ۱۳۸۷: ۱۴-۱۱).

مدل‌های تعامل رسانه و دیپلماسی: در مدل اول رسانه با رصد کردن اوضاع سیاسی منطقه و از طریق ارتباط نزدیک با محیط سیاسی، نکاتی را که باید دستگاه دیپلماسی کشور نسبت به آن‌ها حساسیت داشته یا واکنش خاصی را نشان دهد بررسی می‌کند و در اختیار مدیریت سیاسی کشور قرار می‌دهد (سلطانی‌فر و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۰۰).

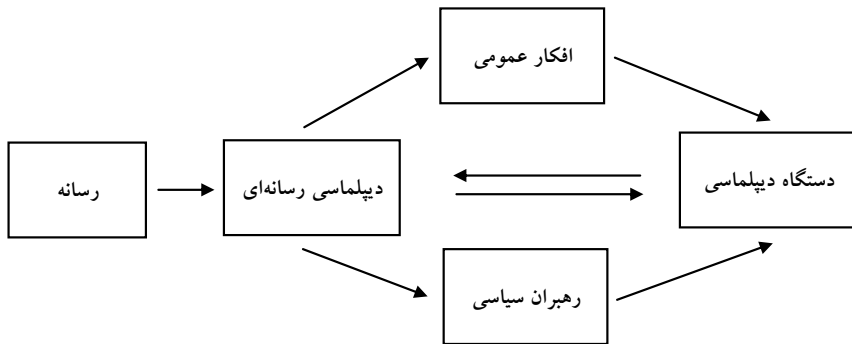

در این مدل، دستگاه دیپلماسی، معادلات و مراودات سیاسی خود را با ملحوظات رسانه، تنظیم و تدوین می‌کند. ذکر این نکته ضروری است که رسانه‌ای قابلیت مطرح شدن در این مدل را دارد که

به لحاظ اشراف و تسلط بر شرایط، برابر و یا حتی چند قدم جلوتر از دستگاه دیپلماسی حرکت کند، اینجاست که متفکرین و اندیشمندان مستقر در حوزه رسانه، اهمیت خود را به اثبات می‌رسانند. بدیهی است رسانه‌ای که از نیروهای خلاق و تحلیل‌گر خالی باشد، توانایی ایفای چنین نقشی را ندارد و در این‌گونه موارد، دستگاه دیپلماسی نیز برای دریافت نظرات و پیشنهادهای رسانه، تلاشی را مبذول نمی‌دارد و در تصمیم‌گیری‌های سیاسی و بین‌المللی صرفاً به منابع محدود و قابل دسترسی خود مراجعه می‌کند. در مدل دوم، ارائه طریق و راهنمایی، مسیر برعکس را طی می‌کند، یعنی این دستگاه سیاست خارجی است که به رسانه جهت می‌دهد و از رسانه می‌خواهد در جهت تأمین امنیت ملی مواردی را لحاظ کند. در این مدل، وزارت خارجه پس از بررسی‌های انجام شده و بر طبق سیاست‌های کلان حاکم بر کشور از رسانه می‌خواهد که در دروازه‌بانی خبر و پخش برنامه‌های برون‌مرزی به مطالب مورد نظر آن‌ها توجه کند (رستگار و همکاران، ۱۳۹۷: ۷۹).

در این مدل نیاز چندانی به وجود متفکرین و صاحب‌نظران قدرتمند سیاسی در رسانه نیست و رسانه تنها مجری منویات دستگاه دیپلماسی است. شاید بتوان نظام‌های دیکتاتور را از مصرف‌کنندگان این مدل دانست، زیرا استبداد موجود در این سیستم‌ها، خلاقیت و رشد فکری انسان‌ها را به حداقل می‌رساند و رسانه نیز تنها آن‌چه را که دیکته می‌کنند، تکرار می‌کند. در مدل سوم، نوعی از تعامل دوسویه میان رسانه و دستگاه سیاست خارجی متصور می‌شود. علت این‌که در این‌جا عبارت دستگاه سیاست خارجی استفاده می‌شود به این دلیل است که در کشورهای مختلف دنیا سیاست خارجی مصادر مختلفی دارد و تنها منحصر به وزارت امور خارجه نیست و منابعی هم‌چون شورای روابط خارجی، شورای امنیت ملی، پارلمان، کنگره و غیره، ممکن است در صدر تصمیم‌گیرندگان خارجی قرار گیرند. به عبارت دیگر، رسانه و دستگاه خارجی به صورت ارگانیک و سیستماتیک با یکدیگر در تعامل دائم هستند و نتایج بررسی‌ها و تحلیل‌های خود را با یکدیگر تبادل می‌کنند و در نهایت وحدت هدف و در صورت نیاز یک وحدت رویه برای آن‌ها به وجود می‌آید (سلطانی‌فر و همکاران، ۱۳۹۱: ۲۰۱).

آنچه در این مدل اهمیت دارد هم‌سویی رسانه و دستگاه سیاست خارجی است و هر دو هم‌چون دو بازوی بدن حرکت می‌کنند و از یک مغز فرمان می‌پذیرند. امروزه در بیشتر کشورها، این مدل مورد استفاده قرار می‌گیرد و دولت‌ها از حداکثر ظرفیت رسانه‌ای برای دیپلماسی خود بهره می‌برند. به عبارت بهتر، حرکت در شاهراه‌های پرترافیک و خطرناک بین‌الملل، بدون بهره‌مندی از خدمات رسانه، امکان‌پذیر نیست و در صورت بی‌دقتی در استفاده از این پتانسیل قدرتمند، کشورها بایکوت و دچار انزوای سیاسی و بین‌المللی می‌شوند (صالحی امیری، ۱۳۸۷: ۱۷-۱۵).

مکتب سلیمانی: پس از شهادت حاج قاسم سلیمانی، جهان متوجه شد با یک فرد روبرو نبوده بلکه به تعبیر مقام معظم رهبری، با مکتب حاج قاسم مواجه است (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۱۳ دی ماه ۱۳۹۸). به‌فرموده امام خامنه‌ای شهید سلیمانی نرم‌افزار مقاومت و الگوی مبارزه را در میان ملت‌های اسلامی رایج کرد (حضرت آیت‌الله خامنه‌ای، ۲۶ آذر ماه ۱۳۹۹). در این میان، قدرت نرم، تفوق و برتری بی‌سروصدا و کم‌هزینه‌ای است که ناظر بر نظام ترجیحات یک جامعه علیه رقیبان و دشمنانش می‌باشد که کشورهای صاحب ایدئولوژی و قدرت در قرن اخیر از آن برای پیشبرد اهداف و رسیدن به آرمان‌های‌شان بهره می‌برند. لذا، هر جامعه‌ای برای حفظ انسجام و اقتدار پایدار، به مؤلفه‌های نرمی هم‌چون علم، فرهنگ و دیپلماسی نیازمند است. این قدرت و مؤلفه‌ها جهت پیاده‌سازی و تعمیم اجتماعی به سه صورت و در سه سطح عمل می‌کند (محمملو، ۱۳۹۹):

الف) **گزاره‌های خبری و متون راهبردی (متن):** این بخش شامل فضاسازی و موقعیت‌آفرینی از طریق اخبار و استفاده از ظرفیت بنگاه‌های خبری است که غالباً اثری کوتاه مدت داشته و درصدد

مدیریت فضای حال و موقعیت کنونی است. سی. ان. ان، بی. بی. سی.^۱ و تمامی خبرگزاری‌های داخلی و خارجی در این راستا انجام ماموریت می‌کنند.

ب) **تصویرسازی و جذابیت بصری (تصویر):** این بخش ناظر بر فرهنگ‌سازی بوده و ماموریتی میان مدت در راستای جامعه‌سازی برایش تعریف شده و حفظ انسجام سیستمی و جلوگیری از آناشسیسم اجتماعی، کار ویژه آن محسوب می‌شود. هالیوود و بنگاه‌های سینمایی نظیر هالیوود و سازمان‌های صداوسیما در هرکشوری با گره خوردن به هنر و جذابیت‌های دراماتیک چنین رسالتی در راستای حفظ و ارتقاء جوامع دارند.

ج) **اسطوره‌سازی یا شخصیت‌های الگو (اسطوره):** این مورد به لحاظ اهمیت و ارتباط با واقعیت یک ایدئولوژی، حائز امتیاز برجسته و ویژه‌ای است. جامعه‌ای که شخصیت الگو و اسطوره‌ای یا حتی کاریزما برای سبک زندگی مردمش تدارک ببیند، به لحاظ قدرت نرم در اوج اقتدار و تاب‌آوری قرار خواهد داشت. این عنصر برخلاف دو سطح قبلی، جذابیت و تاثیرگذاری‌اش محسوس بوده و عمق استراتژیک دارد. با این تفاسیر، این مقوله برای یک سیستم، نعمت بسیار بزرگی است که رسالتش نه موقعیت‌سازی کوتاه‌مدت و نه فرهنگ‌سازی میان‌مدت، بلکه امری فراتر به نام تاریخ‌سازی است (محمملو، ۱۳۹۹).

در تشریح و تبیین مکتب سلیمانی و قدرت نرم آن به‌عنوان ابزاری استراتژیک جهت استفاده در فرآیندهای دیپلماتیک و دیپلماسی رسانه‌ای همین بس که دشمنان و مخالفان نیز لب به تحسین گشوده و به تجزیه و تحلیل رفتارها و عملکردهای این شخصیت و مکتب در حوزه‌های مختلف نظامی، سیاسی، اجتماعی و غیره، پرداخته‌اند. دیوید پترائوس^۲، فرمانده پیشین سنتکام (فرماندهی مرکزی ایالات متحده آمریکا^۳) درباره شهید سلیمانی اظهار داشت: «ما قاسم سلیمانی را یک انسان بسیار توانمند، کاریزماتیک، ماهر، از نظر حرفه‌ای، شایسته و ... دیدیم»، رسانه‌ها و شخصیت‌های نظامی و سیاسی غربی، القاب مختلف دیگری نیز به شهید سلیمانی دادند که عبارتند از: «فرمانده در سایه»، «قدرتمندترین عامل باز طراحی خاورمیانه جدید»، «کابوس اسرائیل»، «مغز متفکر نظامی ایران»، «دشمن شایسته»، «فرمانده‌ای قابل احترام»،

1. British Broadcasting Corporation (BBC)
2. Petraeus
3. United States Central Command (CENTCOM)

«مردی که همه جا هست»، «دشمنی تحسین برانگیز»، «شوالیه سفید»، «رهبر مطمئن و با ثبات»، «یک استراتژیست محاسبه‌گر» و «عمل‌گرایی زیرک» (معارفی، ۱۳۹۸). از این رو، قدرت نرم انقلاب اسلامی ایران و مزیت رقابتی‌اش نسبت به غرب و شرق، شهادی است که چون یک کارخانه انسان‌سازی، تربیت و کادرسازی در تمامی سطوح کودک تا بزرگسال جامعه خصوصاً نسل نوجوان و جوان را به ارمغان آوردند. در راس این شهدا، حاج قاسم سلیمانی، شخصیت نظام را قبل و بعد از شهادتش به رخ دنیا کشید و قدرت نرمی بود که بعد از شهادت، آزادتر شد و قفس برساخته و پوشالی آمریکایی را در ذهن مردم و قلب منطقه شکست و تحقیر نمود. حاج قاسم، در کمال مبارزه سخت، نرم‌افزاری بود که اندیشه مبارزه و فرهنگ مقاومت را در منطقه و جهان اسلام تعمیم بخشید و به اسم رمز مقاومت و بیداری تبدیل شد (محمدلو، ۱۳۹۹).

باین وصف، مکتب حاج قاسم همان است که در وصیت‌نامه‌اش خطاب به برادران و خواهران ایرانی فرمود: «برادران و خواهران عزیز ایرانی من، مردم پر افتخار و سربلند که جان من و امثال من، هزاران بار فدای شما باد، کما این که شما صدها هزار جان را فدای اسلام و ایران کردید؛ از اصول مراقبت کنید. اصول یعنی ولی فقیه، خصوصاً این حکیم، مظلوم، وارسته در دین، فقه، عرفان، معرفت؛ خامنه‌ای عزیز را عزیز جان خود بدانید. حرمت او را حرمت مقدسات بدانید ... مهم نیست که دشمن چه نگاهی به شما دارد ... مذمت دشمنان و شماتت آن‌ها و فشار آن‌ها، شما را دچار تفرقه نکند. بدانید که می‌دانید مهم‌ترین هنر خمینی عزیز این بود که اول اسلام را به پشتوانه ایران آورد و سپس ایران را در خدمت اسلام قرار داد ... هنر امام این بود که اسلام را به پشتوانه آورد؛ عاشورا و محرم، صفر و فاطمیه را به پشتوانه این ملت آورد. شهدا، محور عزت و کرامت همه ما هستند؛ نه برای امروز، بلکه همیشه این‌ها به دریای واسعه خداوند سبحان اتصال یافته‌اند ... نیروهای مسلح خود را که امروز ولی فقیه فرمانده آنان است، برای دفاع از خودتان، مذهب‌تان، اسلام و کشور احترام کنید و نیروهای مسلح می‌بایست همانند دفاع از خانه‌ی خود، از ملت و نوامیس و ارض آن حفاظت و حمایت و ادب و احترام کنند و نسبت به ملت همان‌گونه که امیرالمؤمنین مولای متقیان فرمود، نیروهای مسلح می‌بایست منشأ عزت ملت باشد و قلعه و پناهگاه مستضعفین و مردم باشد و زینت کشورش باشد.»

روش پژوهش

پژوهش حاضر از نوع پژوهش‌های کیفی بود که در آن با استفاده از رویکرد نظریه داده‌بنیاد^۱ نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، بررسی و الگوی مفهومی ارائه شد. رویکرد نظریه داده‌بنیاد یک نوع روش پژوهش کیفی است که به طور استقرایی یک سلسله رویه‌های سیستماتیک را به کار می‌گیرد تا مدلی درباره پدیده مورد مطالعه ایجاد کند (کوربین و استراوس^۲، ۱۳۹۶).

مشارکت‌کنندگان (نمونه‌گیری) و ملاحظات اخلاقی^۳: در نمونه‌گیری پژوهش کیفی

که آن را نمونه‌گیری هدفمند^۴ (گال و همکاران^۵، ۱۳۹۸) یا نمونه‌گیری تئوریک^۶ (کرسول^۷، ۲۰۰۷) می‌نامند، هدف پژوهشگر انتخاب مواردی است که با توجه به هدف تحقیق سرشار از اطلاعات باشد و پژوهشگر را در شکل دادن مدل نظری خود یاری دهد و این فرآیند تا جایی ادامه می‌یابد که طبقه‌بندی مربوط به داده‌ها و اطلاعات، اشباع و نظریه مورد نظر با تمام جزئیات و با دقت تشریح شود (کرسول، ۲۰۰۷). مایکل پاتون^۸ معتقد است که شیوه ایده‌آل نمونه‌گیری کیفی آن است که تا رسیدن به موارد زائد (مواردی که پس از آن اطلاعات جدیدی به دست نمی‌آید) ادامه یابد (گال و همکاران، ۱۳۹۸). باین‌وصف، در این پژوهش، اطلاعات به روش مصاحبه ژرف‌نگر به صورت هدایت کلیات و نیمه‌ساختار یافته^۹ گردآوری شده است و مشارکت‌کنندگان در آن تعداد هفده نفر از متخصصان و صاحب‌نظران (نخبگان) در زمینه‌های علوم سیاسی، رسانه، علوم اجتماعی، جامعه‌شناسی و اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های استان مازندران بودند که از طریق برگزاری جلسه گروه کانونی^{۱۰} مورد مصاحبه قرار گرفتند. از سویی، ملاحظات اخلاقی نیز در اجرای پژوهش نیز مدنظر قرار گرفت که در واقع، نشان‌دهنده میزان

1. Grounded Theory Approach
2. Corbin & Strauss
3. Ethical Concerns
4. Purposeful Sampling
5. Gall et al.
6. Theoretical Sampling
7. Cresswell
8. Patton
9. Semi Structured Interview
10. Focus Group

و چگونگی احترام پژوهشگر به مشارکت‌کنندگان است. در همین خصوص، به همراه سؤالات مصاحبه، نامه‌ای با امضاء پژوهشگر مبنی بر تعهد اخلاقی در نگهداری مفاد مصاحبه و مشخصات مشارکت‌کنندگان و انتشار نکردن آن ارسال شد. هم‌چنین، با اطلاع مشارکت‌کنندگان تمام مصاحبه‌ها ضبط و برای استخراج نکات کلیدی پیرامون موضوع پژوهش، بررسی شد. پس از اعلام موافقت مشارکت‌کنندگان، مصاحبه‌ها با محوریت تلقی، برداشت و شاخص‌های موردنظر برای بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای با محوریت قرار دادن نقش مکتب شهید سلیمانی، فرصت‌ها، موانع و چالش‌های پیش‌روی بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، برنامه‌ها و فعالیت‌های مورد انتظار از رسانه ملی و شبکه‌های استانی، خبرگزاری‌ها، شبکه‌های اجتماعی، دانشگاه‌ها، حوزه‌های علمیه، سازمان تبلیغات اسلامی، وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، وزارت امور خارجه و دستگاه دیپلماسی و نقش شهید سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، برگزار شد.

یافته‌ها

۱. از دیدگاه متخصصان و صاحب‌نظران مؤلفه‌های مؤثر بر نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، کدام‌اند؟

برای پاسخگویی به سؤال نخست پژوهش، داده‌های کیفی جمع‌آوری شده از طریق مصاحبه با نخبگان، بر اساس روند نظریه داده‌بنیاد تجزیه و تحلیل شد.

تحلیل داده‌ها (کدگذاری)

الف. کدگذاری باز: کدگذاری باز فرایند تحلیلی نامگذاری مفاهیم و طبقه‌بندی و کشف ویژگی‌ها و ابعاد آن‌ها در داده‌ها از طریق انجام دادن مقایسه‌ای مدام (الاکلنگی^۱) است که پژوهشگر مفاهیم را از زوایای مختلفی از درون و بیرون یا وارونه‌ای^۲ بررسی و تحلیل می‌کند تا دیدگاه متفاوتی در خصوص اهمیت و جایگاه مفاهیم کسب کند (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). در پژوهش حاضر، مصاحبه‌های ضبط‌شده پس از پیاده‌سازی با استفاده از روش تحلیل محتوا^۳ به صورت سطر به سطر

1. Flip-flop Technique
2. Upside Down
3. Content Analysis

بررسی، مفهوم‌پردازی، مقوله‌بندی و سپس، بر اساس مشابهت، ارتباط مفهومی و خصوصیات مشترک بین کدهای باز، مفاهیم و مقولات (طبقه‌ای از مفاهیم) مشخص شدند. در ادامه این بخش، کدهای باز، مقوله‌های فرعی و مقوله‌های مربوط به شرایط علی، پدیده محوری، زمینه‌ای، میانجی و راهبردها و پیامدهای مربوط، ارائه شده است.

شرایط علی: شرایط علی به شرایطی گفته می‌شود که عامل اصلی به وجود آورنده پدیده مورد مطالعه باشد (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). نتایج تحلیل محتوای پاسخ مصاحبه شونده‌ها حاکی از وجود چهار مقوله اصلی (انقلاب اسلامی ایران، رهبری جهان اسلام، شخصیت کاریز ماتیک سردار و فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای) در خصوص شرایط علی برای ایجاد پدیده مورد مطالعه است که کدهای باز مربوط به آن‌ها به شرح جدول ۱ است.

جدول ۱: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط علی

مقوله‌ها	کدهای باز
انقلاب اسلامی ایران	▪ نقش‌آفرینی مستضعفان و پابرهنگان در تشکیل حکومت ▪ استقرار حکومت دینی ▪ ولایت فقیه و مرجعیت ▪ حضور سپاه پاسداران انقلاب اسلامی در کنار ارتش ▪ سازماندهی نیروهای جهادی و بسیج مردمی ▪ تشکیل جبهه مقاومت
رهبری جهان اسلام	▪ احیای امت اسلامی ▪ ام القری و پرچمداری اسلام‌گرایی در جهان ▪ ندای تقریب پیروان مذاهب مختلف اسلامی ▪ تقویت گرایش به مذهب شیعه در جهان
شخصیت کاریز ماتیک سردار	▪ الهام بخشی ▪ وفاداری ▪ دوست‌داشتنی ▪ مورد اعتماد ▪ مردمی
فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای	▪ شبکه‌های اجتماعی مجازی ▪ شبکه‌های برون مرزی ▪ تحولات نرم افزارها و سخت افزارها ▪ نسل جدید گوشی‌های هوشمند

برای دستیابی به الگوی مناسب و جامع در خصوص نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، نمی‌توان نسبت به شرایط علی موثر بر نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، بی‌تفاوت بود. در این پژوهش مشخص گردید که شرایط علی به چهار دسته از عوامل بستگی دارد؛ دسته نخست عوامل به پیروزی انقلاب اسلامی در ایران مرتبط است. در جریان پیروزی انقلاب شکوهمند مردم ایران، نقش آفرینی مستضعفان و پابرهنگان در تشکیل حکومت و تصمیم آحاد جامعه برای استقرار حکومت دینی (جمهوری اسلامی ایران) و سپردن اختیار امور از طریق قانون اساسی مورد تایید مردم به منتخبان‌شان در حوزه‌های مختلف سیاسی، با پشتوانه نقش مرجعیت دینی و در راس آن ولایت فقیه، تاسیس نهاد و سازمان‌های مختلف از جمله سپاه پاسداران انقلاب اسلامی به عنوان یک نهاد شبه نظامی به عنوان یار و برادر در کنار ارتش جمهوری اسلامی ایران، هم‌چنین سازماندهی نیروهای مردمی در قالب جهاد سازندگی و بسیج داوطلبانه مردم جهت دفاع از کشور در جنگ تحمیلی و سرانجام تشکیل جبهه مقاومت جهت مقابله با سیاست‌های استعمارگران و در راس آن‌ها آمریکا و رژیم غاصب صهیونیستی، نیروهای تکفیری و تروریست چون داعش و غیره، از علل و شرایط غیرقابل کتمان در دیپلماسی رسانه‌ای است که مکتب سلیمانی خود برآمده از این وقایع و حضور موثر و مستمر در جبهه‌های نبرد و انس و الفت با سایر رزمندگان در کشورهای دوست و برادر است که می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. در دسته‌بندی دوم به رهبری جهان اسلام مرتبط است. امروزه در سرتاسر جهان، جمهوری اسلامی ایران با تشکیل نخستین جمهوری اسلامی بر احیاء مجدد امت‌های اسلامی، ام‌القری و پرچمداری اسلام‌گرایی در جهان، منادی واقعی و حقیقی تقریب بین پیروان مذاهب مختلف اسلامی و از دلایل تقویت گرایش به مذهب شیعه در جهان شده است. دسته سوم عوامل، به شخصیت کاریزماتیک شهید قاسم سلیمانی مرتبط است. ویژگی‌های شخصیتی ایشان به‌عنوان عوامل علی بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای غیرقابل انکار است. ایشان رهبری الهام‌بخش، انسانی وفادار به میهن و ولایت فقیه، فردی دوست‌داشتنی و محبوب در میان همه مردم و اقوام ایرانی و حتی کشورهای دوست، مورد اعتماد همه مردم و مسئولان و یک نیروی مردمی برآمده از متن مردم و در خدمت مردم و آرمان‌های هم‌زمان شهیدش بود. دسته چهارم، عوامل مرتبط با فناوری‌های ارتباطی و رسانه‌ای می‌باشد. امروزه، توسعه ارتباطات و فناوری، به‌عنوان زیرساخت تمام بخش‌های کشور به‌خصوص در حوزه رسانه اهمیت زیادی یافته است.

فناوری‌های اطلاعاتی و ارتباطی و رسانه‌ای، سبب گسترش شبکه‌های اجتماعی مجازی، افزایش تعداد شبکه‌های برون مرزی صداوسیما و شبکه‌های استانی، تحولات چشمگیر در حوزه‌های نرم‌افزاری و سخت‌افزارها و تولید و عرضه نسل جدید گوشی‌های هوشمند، شده است، به طوری که فراهم بودن زیرساخت‌های ارتباطی، باعث شکل‌گیری موفق و بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای می‌شود.

پدیده محوری: حادثه یا اتفاق اصلی است که یک سلسله کنش‌ها/کنش‌های متقابل برای کنترل یا اداره کردن آن وجود دارد و به آن مربوط می‌شود (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). پدیده محوری مورد مطالعه در این پژوهش در جدول ۲ ارائه شده است. بر اساس موارد استخراجی پس از پیاده‌سازی، مقوله‌بندی بر اساس مشابهت، ارتباطات مفهومی و خصوصیات مشترک بین کدهای باز، عوامل شناسایی شده موثر پدیده محوری بر نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، از دو مقوله (بُعد درونی و بُعد بیرونی) تشکیل می‌شود. نخستین مقوله، بالندگی در داخل کشور (بُعد درونی) که از مقوله‌های فرعی ولایت‌مداری، کرامت انسانی، وحدت و همبستگی ملی، خودکفایی و استقلال اقتصادی، نگرش فراجناحی، حفظ یکپارچگی سیاسی، هویت ملی و انسجام ملی و مقوله دوم، بالندگی در خارج کشور (بُعد بیرونی) که از مقوله‌های فرعی اقتدار و امنیت ملی، نقش‌آفرینی جهانی، اخلاق سیاسی، قدرت دفاعی و نظامی، جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه و تقویت گفتمان مقاومت، که جملگی بیانگر بینش، منش، عملکرد و دستاوردهای شهید سلیمانی است.

جدول ۲: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به پدیده محوری

پدیده محوری	مقوله‌ها	مقوله‌های فرعی	کدهای باز
مکتب سلیمانی و بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای	بالندگی در داخل کشور (بُعد درونی)	ولایت‌مداری	• تبعیت از فرامین رهبری • تحقق منویات رهبری • بصیرت، صبر و استقامت • سرباز راستین ولایت
		کرامت انسانی	• تقوا • توکل • امیدواری • جسارت و شجاعت • بینش و آینده‌نگری • ایثار و شهادت
		وحدت و همبستگی ملی	• دفاع از سرزمین • احترام به اقوام، فرهنگ‌ها و خرده فرهنگ‌ها • پاسداری از دین و مذهب

• جهاد اقتصادی • اقتصاد مقاومتی • خودکفایی • خدمت‌رسانی به محرومان	خودکفایی و استقلال اقتصادی	باندگی در داخل کشور (بعهدرونی)	مکتب سلیمانی و باندگی دیپلماسی رسانهای
• ترجیح منافع ملی • مدافع حریم ولایت • خلوص و تعهد نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی • پیگیری ایجاد همگرایی نیروهای مومن و انقلابی	نگرش فراجنبی		
• درایت و بینش عمیق سیاسی • نه شرقی و نه غربی • احترام به قانون اساسی و قوای سه‌گانه	حفظ یکپارچگی سیاسی		
• تاکید و پایبندی به ارزش‌های ملی و دینی • تاکید بر ارزش‌های اجتماعی و انسانی و اخلاقی • تاکید و استفاده از پتانسیل نیروهای جوان و ارزشی	هویت ملی		
• یکسان‌انگاری منافع ملی و فراملی • تمرکز بر پیکره‌های منسجم و یکپارچه به نام ایران • مدافع تمامیت ارضی و یکپارچگی سرزمینی کشور • کمک‌رسانی و امداد به مناطق مختلف در مواقع بحران • تاکید بر تخصص و تعهد	انسجام ملی		
• ارتقای بازیگری ایران در سطح جهانی • تغییر توازن قوای منطقه‌ای • امنیت‌سازی فرامرزی	اقتدار و امنیت ملی		
• نفوذ سیاسی، اعتبار اجتماعی و تاثیرگذاری منطقه‌ای • جمهوری اسلامی در عرصه بین‌الملل • تحلیل‌های دقیق و درک درست از مسائل منطقه • بیداری مسلمانان و آزادی‌خواهان جهان • حل مشکلات امت اسلام • خنثی‌سازی توطئه‌های دشمنان در تجزیه برخی کشورهای اسلامی	نقش‌آفرینی جهانی		
• تاکید بر سعادت و رستگاری بشر • برقراری رابطه‌ای تعاملی با همه سیاستمداران و دولت‌ها • نزدیکتر کردن گروه‌های مختلف سیاسی به یکدیگر • حل اختلافات گروه‌های جهادی در بزنگاه‌های احساس حقوق بشر	اخلاق سیاسی	باندگی در خارج کشور (بعهدبیرونی)	
• تدوین و تبیین الگوهای مبارزه در میان ملت‌های اسلامی • ایجاد کمر بند دفاعی در منطقه • تقویت قدرت ایدئولوژیک، نظامی، ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک از جنبش حماس و جهاد اسلامی تا حزب الله، عراق و یمن • تقویت توان موشکی محور مقاومت	قدرت دفاعی و نظامی		

* شکست طرح آمریکایی-اسرائیلی خاورمیانه بزرگ * حضور در خط مقدم نبرد با صهیونیست‌ها * سرنگونی حکومت داعش در عراق و سوریه * حمایت از انصارالله یمن * شبکه‌سازی و مردم‌پایه کردن محور مقاومت	جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه		
	تقویت گفتمان مقاومت		

جدول ۲، نشان داد عوامل شناسایی شده موثر پدیده محوری بر نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، از دو مقوله (بُعد درونی و بُعد بیرونی) تشکیل می‌شود. نخست، بالندگی در داخل کشور (بُعد درونی) که از مقوله‌های فرعی ولایت‌مداری، کرامت انسانی، وحدت و همبستگی ملی، خودکفایی و استقلال اقتصادی، نگرش فراجناحی، حفظ یکپارچگی سیاسی، هویت ملی و انسجام ملی و مقوله دوم، بالندگی در خارج کشور (بُعد بیرونی) که از مقوله‌های فرعی اقتدار و امنیت ملی، نقش‌آفرینی جهانی، اخلاق سیاسی، قدرت دفاعی و نظامی، جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه و تقویت گفتمان مقاومت، که جملگی بیانگر بینش، منش، عملکرد و دستاوردهای شهید سلیمانی است. برجسته‌سازی و تاکید و ترویج این مقوله‌های اصلی و فرعی سهم بسزایی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای خواهند داشت. سرباز و جان بر کف ولایت و کشور بودن، برخورداری از سجایا و کرامات انسانی از جمله فرهنگ ایثار و شهادت، توجه و تاکید بر لزوم همبستگی ملی همه اقوام در دفاع از تمامیت ارضی تا پاسداری از حریم دین و مذهب، تاکید بر خودکفایی و خدمت‌رسانی به محرومان در همه عرصه‌ها از جمله حوزه اقتصادی به‌ویژه در شرایط تحریم‌های ظالمانه، گزینش نگرش فراجناحی در تعهد نسبت به آرمان‌های انقلاب اسلامی و منافع ملی، حفظ یکپارچگی سیاسی با پابندی به شعار نه شرقی، نه غربی، جمهوری اسلامی در راستای منویات مقام معظم رهبری و قانون اساسی، تاکید بر هویت ملی با در نظر گرفتن ارزش‌های اجتماعی، فرهنگی، سیاسی، مذهبی و غیره در همه اقوام ایرانی و حفظ انسجام ملی در داخل کشور (بُعد درونی)، هم‌چنین، اقتدار و امنیت ملی از طریق ارتقاء نقش بازیگری ایران در سطح جهانی و امنیت‌سازی فرامرزی، نقش‌آفرینی جهانی با نفوذ سیاسی، اعتبار اجتماعی و تاثیرگذاری منطقه‌ای جمهوری اسلامی در عرصه بین‌الملل و تحلیل‌های دقیق و درک درست از مسائل منطقه، تاکید بر اخلاق سیاسی با افزایش برقراری رابطه‌ای تعاملی با همه سیاستمداران و دولت‌های منطقه‌ای و جهانی، افزایش قدرت دفاعی و نظامی با ایجاد کمر بند دفاعی در منطقه و تقویت قدرت

ایدئولوژیک، نظامی، ژئوپلیتیک و ژئواستراتژیک از جنبش حماس و جهاد اسلامی تا حزب الله، عراق و یمن، برگزیدن وظیفه و تکلیف جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه از طریق حضور در خط مقدم نبرد با تروریست‌ها و صهیونیست‌ها، دخالت داشتن در سرنگونی داعش در عراق و سوریه و تاکید بر شبکه‌سازی و مردم‌پایه کردن محور مقاومت و تاکید بر تقویت گفتمان مقاومت از طریق هویت‌بخشی به محور مقاومت، و پیگیری و گسترش بسیج جهانی اسلام در برابر دشمنان و طراحی نرم‌افزار مقاومت در خارج کشور (بعد بیرونی)، باعث شکل‌گیری موفق و بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای می‌شود.

شرایط زمینه‌ای: نشان‌دهنده یکسری خصوصیات ویژه است که به پدیده‌ای دلالت می‌کند. به عبارتی، محل حوادث یا وقایع مرتبط با پدیده‌ای در طول یک بعد است که در آن کنش متقابل برای کنترل، اداره و پاسخ به پدیده صورت می‌گیرد (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). شرایط زمینه‌ای در این پژوهش به شرح جدول ۳ است.

جدول ۳: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط زمینه‌ای

مقوله‌ها	کدهای باز
ترور ناجوانمردانه شهید سلیمانی	• پیگیری حقوقی بین‌المللی • پیگیری نقض آشکار موازین و قواعد حقوق بین‌الملل • پیگیری نقض موافقت‌نامه امنیتی سال ۲۰۰۸ میان آمریکا و عراق • پیگیری نقض اصول مصونیت دولت‌ها و ارکان آن • تعقیب کیفری مرتکبان و آمران
تحریم‌های ظالمانه علیه جمهوری اسلامی	• رفع تحریم‌های بخش دارو و تجهیزات پزشکی • رفع بلوکه ماندن سرمایه‌های بازرگانان در بانک‌های اروپایی • کاستن از آثار تحریم‌ها
دستاوردهای صلح‌آمیز هسته‌ای و برجام	• صیانت از دستاوردهای صلح‌آمیز هسته‌ای • پیگیری دستاوردهای برجام در مجامع بین‌المللی

جدول ۳، نشان داد برای رسیدن به الگوی مناسب نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، باید نسبت به بستر و شرایطی که دیپلماسی رسانه‌ای در آن شکل می‌گیرد، توجه داشت. در این راستا، بستر و زمینه تحقق بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای با توجه به مکتب شهید سلیمانی به سه دسته عوامل بستگی دارد؛ دسته نخست عوامل مربوط به ترور ناجوانمردانه شهید سلیمانی است، این اقدام ددمنشانه آمریکا، نقض موافقت‌نامه امنیتی سال ۲۰۰۸ میان آمریکا و عراق است که در آن تصریح شده، هرگونه عملیات نظامی آمریکایی‌ها در عراق باید با کمیته هماهنگی عملیات نظامی صورت گیرد و در آن کمیته تصمیم‌گیری شود. هم‌چنین، پرواز هواپیماهای بدون سرنشین برای ترور اتباع عراقی (ابومهدی المهندس از فرماندهان نیروهای مردمی و جمعی از یارانش) عمل

تجاوزکارانه و نقض حاکمیت و استقلال عراق و ناقض مفاد موافقت نامه است. از سوی، سردار سپهبد سلیمانی عضو نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران و از ارکان دولت ایران محسوب می‌شد و به دعوت دولت عراق و مهمان این دولت بوده است، بنابراین، این عملیات تروریستی ضمن نقض اصول مصونیت دولت‌ها و ارکان آن، حمله به حاکمیت کشور دیگر محسوب می‌شد. دسته دوم عوامل، به تحریم‌های ظالمانه علیه جمهوری اسلامی مرتبط است. جمهوری اسلامی ایران تقریباً از بدو شکل‌گیری مورد تحریم‌های آمریکا و متحدانش قرار داشته و از سال ۱۳۸۴ به بهانه غنی‌سازی اورانیوم این تحریم‌ها شدت یافته است. تحریم‌های تکنولوژیک، سرمایه‌گذاری و تجهیزات نظامی، محدودسازی نقل و انتقالات مالی، تحریم‌های فروش نفت و گاز، ممنوعیت مبادلات فلزات گران‌بها و مسدودسازی وجوه، به صورت بی‌سابقه‌ترین تحریم‌ها در تاریخ اقتصاد جهانی، به طوری که می‌توان درباره آن اصطلاح جنگ اقتصادی را بکار برد. دسته سوم عوامل زمینه‌ای، دستاوردهای صلح آمیز هسته و برجام است. با خروج آمریکا از برجام و تشدید فشارها بر جمهوری اسلام ایران وقت آن است پیگیری دستاوردهای برجام در مجامع بین‌المللی با تاکید بر صیانت از دستاوردهای صلح آمیز هسته‌ای در سپهر رسانه‌ای و دیپلماسی رسانه‌ای قرار گیرد. امری که مورد تایید مکتب شهید سلیمانی و در راستای بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای می‌باشد.

شرایط میانجی (مداخله‌گر): شرایط میانجی کلی و وسیع هستند که بر چگونگی کنش/کنش متقابل اثر می‌گذارند (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). در پژوهش حاضر و بر اساس تحلیل محتوای مصاحبه‌ها دو مؤلفه به عنوان شرایط میانجی به شرح جدول ۴ شناسایی شد.

جدول ۴: کدهای باز و مقوله‌های مربوط به شرایط میانجی (مداخله‌گر)

مقوله‌ها	کدهای باز	شرایط میانجی (مداخله‌گر)
انتقام سخت	▪ تقاضای داخلی برای پاسخی قاطع ▪ انتظار شیعیان و مردم کشورهای محور مقاومت برای انتقام سخت ▪ پیگیری سیاسی و حقوقی موضوع ▪ رسانه به عنوان ابزار انتقام سخت	
بدعهدی دشمنان	▪ اتکا به توانمندی‌های داخلی ▪ عمل جهادی ▪ بی‌اعتمادی به دشمنان ▪ رفع کامل تحریم‌های ظالمانه	

جدول ۳، نشان داد برای رسیدن به الگوی جامع از نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی

رسانه‌ای، باید شرایط میانجی و یا مداخله‌گری که بر تحقق بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای با توجه به مکتب شهید سلیمانی، موثرند را شناسایی نمود که این عوامل به دو دسته تقسیم می‌گردند؛ دسته نخست عوامل برگرفته از انتقام سخت می‌باشد. بسیاری از مردم کشور ما و بسیاری از انسان‌های آزاده در سرتاسر جهان به‌ویژه هم‌زمان شهید سلیمانی و رزمندگان اسلام، خواهان انتقام سخت از آمران، عاملان و همه‌ایادی و عوامل دست‌اندرکار این جنایت و ترور ناجوانمردانه خارج از شئون و قوانین حاکم بر فضای دیپلماتیک و معاهده‌های عرف بین‌المللی، می‌باشند. دسته دوم عوامل، به بدعهدی دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران بر می‌گردد که در بزنگاه‌های حساس ملی، منطقه‌ای و جهانی، جلوه‌های دیگر از خیانت و ددمنشی خود را عیان ساختند و نشان دادند که هرگز قابل اعتماد نبوده و اتکا و اعتماد به آنان موجب عقب ماندگی و خسران در همه عرصه‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌گردد.

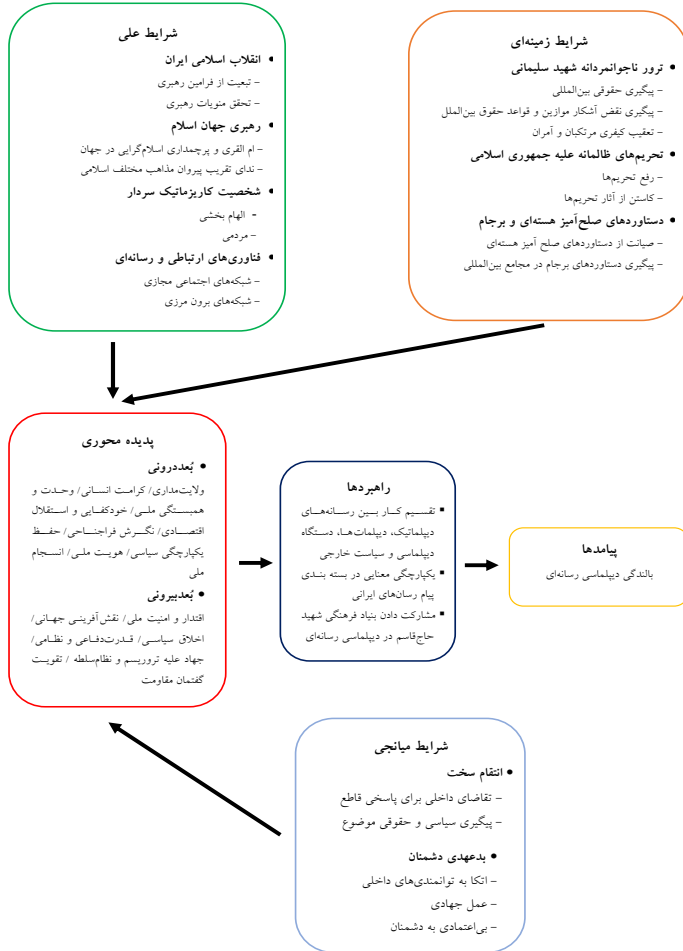
راهبردها و پیامدها: راهبردهای مورد نظر در نظریه داده‌بنیاد به ارائه راه‌حل‌هایی برای مواجهه با پدیده مورد مطالعه اشاره دارد که هدف آن اداره کردن پدیده مورد مطالعه، برخورد با آن و حساسیت نشان دادن در برابر آن است و پیامدها نتیجه کنش (اعمال) و واکنش (عکس‌العمل‌ها) شرایطی است که در خصوص پدیده وجود دارد (کوربین و استراوس، ۱۳۹۶). در این مطالعه سه راهبرد اساسی برای نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای پیشنهاد شده است که عبارتند از:

- تکمیل حلقه‌های مفقوده و نقائص موجود در فرایند دیپلماسی رسانه‌ای کشور؛
 - استفاده از ظرفیت و توانمندی‌های همه نخبگان حرفه‌ای و صاحب‌نام رسانه‌ای کشور؛
 - استفاده از توان و ظرفیت کامل شبکه‌های برون‌مرزی.
۲. الگوی مفهومی مناسب برای بررسی نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، چگونه است؟

در پاسخ به سؤال دوم پژوهش، پس از مطالعه مبانی نظری موجود و مصاحبه با افراد صاحب‌نظر، مقوله‌های اصلی و فرعی مربوط به پدیده نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، احصا و مدل مفهومی نهایی به شرح زیر تدوین شد.

ب. کدگذاری محوری و انتخابی (مرحله نظریه‌پردازی): کدگذاری محوری عبارت از سلسله‌رویه‌هایی است که از طریق پیوند بین مقوله و مقوله‌های فرعی، داده‌ها را با یکدیگر ارتباط می‌دهد. بدین ترتیب، کدگذاری محوری به فرایند شکل‌دهی مقوله‌ها (اصلی و فرعی) اشاره دارد. این کار با استفاده از یک پارادایم (مدل الگویی یا سرمشق) انجام می‌شود تا روابط بین شرایط علی، پدیده محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط میانجی،

راهبردها و پیامدها را نشان دهد. در کدگذاری انتخابی، نظریه پرداز داده بنیاد مقوله محوری را که سایر مقولات بر محور آن می گردند و کلیتی را تشکیل می دهند، به طور روش مند انتخاب و با ارتباط دادن آن با سایر مقوله ها به نگارش نظریه اقدام می کند که شرحی انتزاعی برای فرایندی که در پژوهش مطالعه شده است، ارائه می دهد (دانایی فرد و همکاران، ۱۳۹۸). بر این اساس، مدل ترسیمی^۱ این پژوهش به صورت شکل ۱، است.

شکل ۱: مدل ترسیمی نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه ای

1. Systematic
2. Visual Model

اعتبارسنجی نظریه داده‌بنیاد: با این که برخی از پژوهشگران کیفی بحث درباره اعتبار و روایی داده‌ها و نتایج پژوهش را به‌طور سنتی مربوط به پژوهش‌های کمی می‌دانند، اما واقعیت این است که در پژوهش‌های کیفی نیز صحت و اعتبار داده‌ها و یافته‌ها بخشی بسیار با اهمیت از فرایند پژوهش است (کرسول، ۱۳۹۸). روش‌های مختلفی برای اعتبارسنجی در نظریه داده‌بنیاد وجود دارد که در پژوهش حاضر از دوروش بازبینی مشارکت‌کنندگان و مرور خبرگان غیر شرکت‌کننده در پژوهش (پنج نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه‌های مازندران) استفاده و پس از دریافت نظرهای اصلاحی، ویرایش لازم انجام و مدل نهایی ارائه شد.

بحث و نتیجه‌گیری

داده‌های پژوهشی در خصوص گستره مفهومی، بررسی ابعاد و مؤلفه‌های مؤثر بر نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، راهبردهای مربوط به پدیده و پیامدهای بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای، در این بخش بررسی و تحلیل شده است. در این پژوهش، نقش مکتب سلیمانی در بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای در دو مقوله محوری، بُعد درونی (ولایت‌مداری، کرامت انسانی، وحدت و همبستگی ملی، خودکفایی و استقلال اقتصادی، نگرش فرا جناحی، حفظ یکپارچگی سیاسی، هویت ملی و انسجام ملی) و بُعد بیرونی (اقتدار و امنیت ملی، نقش‌آفرینی جهانی، اخلاق سیاسی، قدرت دفاعی و نظامی، جهاد علیه تروریسم و نظام سلطه و تقویت گفتمان مقاومت)، تحلیل و مدل نهایی بر اساس آن ارائه شد. سردار شهید حاج قاسم سلیمانی به تنهایی نماد یک رسانه متحرک، تولیدکننده و یک فرستنده پر قدرت پیام در سراسر جهان بود. به عبارتی دیگر، سردار دل‌ها، با حرکت‌ها، رفتار و حتی لباس پوشیدن، خنده‌ها و حضور در جبهه‌های مختلف و ارتباطی که با رزمندگان می‌گرفت و سابقه‌ای که داشت، خود به تنهایی یک رسانه بود و پیام می‌داد. سردار اسلام، نماد یک فرمانده اسلامی چند بعدی بود و با انسان‌ها در سطوح اجتماعی مختلف ارتباط می‌گرفت همه این‌ها ثابت می‌کند که این سردار بزرگ، رسانه‌ای بود که به دلیل چند بعدی بودن همه افراد جامعه با تیپ‌ها و گرایش‌های مختلف او را دوست داشتند. در حقیقت، هر کسی که اسلام، آزادی، استقلال و حریت را درک و لمس کرده است، شهید حاج قاسم سلیمانی را دوست دارد. سردار مرد مقاومت بود، از جنس مرد بوده و هیچ وقت به فکر قدرت‌طلبی نبود. متواضع و فروتن بود، فقط اندیشه نظامی نداشت بلکه

روش‌های دیپلماسی را انتخاب می‌کرد. او در عراق «حشد الشعبی» و در سوریه «بسیج مردمی» (قوات دفاع وطنی) را شکل داد و با درخواست رسمی دولت‌های سوریه و عراق و کمک، هدایت و مشاوره نیروهایش، طی شش سال، به طور مؤثری هرگونه پیشرفت داعش و سایر گروه‌های شورشی را متوقف کرد. هنگامی که آمریکا زنجیره تأمین تسلیحات عراق را قطع کرد و نیروی نظامی عراق دیگر سلاحی برای مبارزه با داعش نداشت، نیروی قدس و شهید سلیمانی در کنار مردم و دولت عراق ایستادند و سریع و قوی امدادسانی کردند. با شکست داعش و نقش‌آفرینی نیروی قدس در سوریه و عراق، یک حلقه مستحکم به نام حلقه مقاومت تشکیل شد و زنجیره ایران، عراق، سوریه و لبنان و فلسطین به هم متصل شد. شهید سلیمانی مهم‌ترین عامل بازطراحی خاورمیانه جدید مطابق با خواست جمهوری اسلامی ایران بود. بی‌شک این موضوع خلاف خواست آمریکا و اسرائیل بود و آن‌ها نقش بی‌بدیل سردار سلیمانی را در بر آب شدن بسیاری از نقشه‌های‌شان به وضوح می‌دیدند و از نفوذ روزافزون قدرت معنوی و سیاسی ایران بیمناک‌تر می‌شدند. شجاعت، توانمندی، تواضع و دیدارهای نزدیک و صمیمی‌اش با مردم عادی، ساده زیستی و سفرهای مکرر و بدون تشریفات قاسم سلیمانی به کشورهای منطقه باعث تعجب دشمنانش بود و او را در رسانه‌های همگانی به شخصیتی شناخته شده و فرماندهی پر صلابت تبدیل کرد. این جمله‌ی او که «خط مقدم رزم بهشت گمشده‌ی مردان است» در رسانه‌های بین‌المللی در سال ۲۰۰۹ بازتاب فراوانی داشت. آزادی عمل در یک افق زمانی طولانی از او فرمانده‌ای موثر ساخته بود که حسادت و رشک بسیاری از متخصصان نظامی و اطلاعاتی ایالات متحده را که از این آزادی عمل و افق زمانی طولانی محروم‌اند، برانگیخته بود. انقلابی بودن و عملگرایی مکتب شهید سلیمانی است. مکتب سلیمانی با منویات رهبری هم‌خوانی دارد و به دنبال نفوذ در قلب‌ها است، اقتدار دارد، زرین است و مخاطب آن دل‌ها است. از این رو، از منظر مکتب سلیمانی، بالندگی در دیپلماسی رسانه‌ای و موفقیت و پایداری امت اسلامی در داخل و خارج از کشور، وفاداری و گوش به فرمان ولایت فقیه بودن است. در مکتب شهید سلیمانی جناح وجود ندارد و خود فراجناحی بوده است. خیلی‌ها، خیلی وقت‌ها منافع ملی را فدای باند، حزب و گروه خود می‌کنند، کاری که حاج قاسم سلیمانی نمی‌کرد. طرح‌ها و ایده‌ها و عملکردهای شهید سلیمانی که می‌توان آن‌ها را بال اجرایی چارچوب‌های سیاست خارجی به خصوص در بُعد منطقه‌ای دانست، میراث و الگویی را در عرصه نظام بین‌الملل

پیش‌روی سیاست‌گذاران جمهوری اسلامی قرار می‌دهد که اتکا به آن راه‌گشای بن‌بست‌های سیاست خارجی خواهد بود. با این حال، تصویری که در بازنمایی رسانه‌های غربی درباره سردار شهید سلیمانی ارائه شده است، به‌وضوح به دو بخش «پیش از شهادت» و «بعد از شهادت» ایشان قابل تقسیم است. در اخبار رسانه‌ای بعد از شهادت سردار سلیمانی، اگرچه تحلیل‌های بسیار مفیدی (همانند غیرقانونی بودن این ترور ناجوانمردانه و نابخردانه رئیس‌جمهور گستاخ و تروریست آمریکا) وجود دارد، لیکن، به‌وضوح می‌توان مشاهده کرد که بازنمایی این رسانه‌ها در مورد شهید سلیمانی پس از ترور ایشان متأثر از تعصبات و منافع سیاسی آن‌ها است. این که رسانه‌های آن‌ها تلاش کنند ترور یک فرمانده شجاع و البته مخالف آن‌ها را که عملی خلاف قوانین جنگی و بشردوستانه است، عملی موجه جلوه دهند، هر فریادی علیه این ظلم آشکار و بین‌المللی را سانسور نموده و به انعکاس‌گریزی اخبار، دست‌زنند، بیانگر تلاش آن‌ها در جهت تامین منابع سیاسی دولت تروریست آمریکا، وابسته‌بودن و سرسپردگی در جهت منافع دیپلماسی رسانه‌ای دولت‌ها و حکومت‌های‌شان است. از این‌رو، مکتب شهید سلیمانی باید در فضای حقیقتی و مجازی به‌عنوان بخش اعظمی از دیپلماسی رسانه‌ای جمهوری اسلامی ایران ترویج و بازنشر پیدا کند. مکتب یک قهرمان ملی، یک پهلوان امت اسلام و یک مجاهد فی‌سبیل‌الله. او ۴۰ سال تلاش نمود که مجاهدت‌هایش پنهان بماند، اما با شهادتش چون خورشیدی تابان در سپهر اندیشه سیاسی ایران و جهان ظاهر شد و باید تلاش کرد تا این مشعل فروزان‌رهایی و پرچم آزادی و آزادگی در جهان هم‌چنان در اهتزاز بماند. با توجه به موارد فوق، پیشنهاد می‌گردد الگوی مفهومی پیشنهادی این پژوهش به‌عنوان مبنایی برای تدوین برنامه‌ها و فعالیت‌های بالندگی دیپلماسی رسانه‌ای در رسانه‌های تصویری، مکتوب، مجازی و سایر مراکز و نهاد‌های مرتبط مورد استفاده قرار گیرد. هم‌چنین، با توجه به ابعاد به‌دست آمده و زیرمقوله‌های مربوط به آن‌ها، پیشنهاد می‌شود در برنامه‌ریزی، برنامه‌سازی، اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های دیپلماتیک رسانه‌ای به این ابعاد توجه ویژه‌ای گردد.

منابع

۱. اسماعیلی، علی محمد. (۱۳۸۸). *دیپلماسی رسانه‌ای*. تهران: موسسه جام جم.
۲. اکبرزاده، فریدون و محمدی، صیاد. (۱۳۹۶). نقش دیپلماسی رسانه‌ای در روابط بین‌الملل و سیاست خارجی دولت‌ها. *اولین کنفرانس بین‌المللی علوم اجتماعی، تربیتی علوم انسانی و روان‌شناسی*، تهران، شرکت بین‌المللی کوشا.
۳. انبارلویی، محمدکاظم. (۱۳۹۹). *بار دیگر با مکتب سلیمانی*. جامعه خبری تحلیلی الف، ۲۹ آذر ۱۳۹۹، ۲۱:۳۰، کد مطلب: ۳۹۹۰۹۲۹۱۴۶. <https://www.alef.ir/news/3990929146.html>
۴. حیدری، محسن. (۱۳۹۹). *اولین تابستان بدون حاج قاسم سلیمانی*. سایت دیپلماسی ایرانی، ۱۹ خرداد ۱۳۹۹، ۱۲:۵۹، کد مطلب: ۱۹۹۲۱۲۰. <http://www.irdiplomacy.ir/fa/news/1992120>
۵. خرازی آذر، زهرا. (۱۳۹۴). درک مفهوم دیپلماسی رسانه‌ای: رسانه‌ها به مثابه بازیگران نوین دیپلماتیک. *فصلنامه تخصصی علوم سیاسی*، ۱۱(۳۲)، ۱۱۷-۱۳۵.
۶. دانایی‌فرد، حسن؛ الوانی، سیدمهدی و آذر، عادل. (۱۳۹۸). *روش‌شناسی پژوهش کیفی در مدیریت: رویکردی جامع*. تهران: نشر صفار.
۷. رستگار، امیر؛ ساروخانی، باقر؛ حبیب‌زاده، اصحاب؛ هاشمی، شهناز. (۱۳۹۷). *الگوی دیپلماسی رسانه‌ای در مراکز روابط عمومی: یک مطالعه کیفی*. *فصلنامه انجمن ایرانی مطالعات فرهنگی و ارتباطات*، ۱۴(۵۳)، ۷۳-۹۶.
۸. رودگر، جواد. (۱۳۹۹). *سلوک در مکتب سلیمانی*. تهران: موسسه فرهنگی دانش و اندیشه معاصر.
۹. سلطانی‌فر، محمد؛ هاشمی، شهناز و خانزاده، لیلا. (۱۳۹۱). نقش دیپلماسی رسانه‌ای در حفظ منافع ملی کشور. *فصلنامه راهبرد اجتماعی و فرهنگی*، ۱(۴)، ۱۹۷-۲۲۴.
۱۰. سیمبر، رضا؛ رضایور، دانیال و دانش، خسرو. (۱۳۹۵). مخاطبان، اهداف و تقویت دیپلماسی عمومی از منظر آیت‌الله خامنه‌ای. *فصلنامه پژوهش‌های انقلاب اسلامی (انجمن علمی انقلاب اسلامی ایران)*، ۵(۱)، ۱۹۰-۱۶۷.
۱۱. صالحی‌امیری، رضا. (۱۳۸۷). *مجموعه مقالات دیپلماسی رسانه‌ای*. تهران: مرکز

تحقیقات استراتژیک مجمع تشخیص مصلحت نظام.

۱۲. کرسول، جان دبلیو. (۱۳۹۸). طرح پژوهش: رویکردهای کیفی، کمی و ترکیبی. ترجمه

علیرضا کیامنش. تهران: نشر جهاد دانشگاهی.

۱۳. کوربین، جولیت ام. و استراوس، آنسلم ال. (۱۳۹۶). اصول تحقیق کیفی: شیوه‌ها و

رویه‌های توسعه‌گراند تئوری. ترجمه زهرا طیبی، تابنده صادقی، مریم اسماعیلی، علی

فخر موحدی، ناهید دهقان نیری. تهران: نشر اندیشه رفیع.

۱۴. گال، مردیت دامین؛ بورگ، والتر و گال، جویس. (۱۳۹۸). روش‌های تحقیق کمی و

کیفی در علوم تربیتی و روان‌شناسی. ترجمه محمدجعفر پاک‌سرشت، علیرضا کیامنش،

محمدحسن علامت‌ساز، حمیدرضا عریضی، خسرو باقری و احمدرضا نصر. تهران:

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاه‌ها (سمت).

۱۵. محمدلو، علیرضا. (۱۳۹۹). مکتب سلیمانی نرم‌افزاری برای مقاومت. سایت مشرق،

۲۹ آذر ۱۳۹۹، ۰۴:۰۰، کد مطلب: ۱۱۵۷۰۸۱. <https://www.mashregnews.ir/>

news/1157081

۱۶. معارفی، محسن. (۱۳۹۸). تحلیل بازنمایی رسانه‌های غربی درباره‌ی سردار شهید

قاسم سلیمانی. سایت حوزه، ۱۴ بهمن ۱۳۹۸، ۲۳:۰۷، کد مطلب: ۸۸۴۴۱۴. [https://](https://www.hawzahnews.com/news/884414)

www.hawzahnews.com/news/884414

17. Creswell, J.W. (2007). **Qualitative inquiry and research design,**

choosin among five approaches. 2end Edition. California: Sage Pub-

lication.